Borgingsinstrumenten Klimaatadaptatie

&flux

TAUW

provincie Gelderland

Introductie

Overheden staan voor de opgave om hun klimaatadaptieve ambities ook te laten landen in regelgeving en beleid voor nieuwbouw en bestaande bouw. Zo kunnen we toetsen of er wel echt klimaatadaptief gebouwd wordt en kunnen we ‘freerider’ gedrag ondervangen.
Maar welke borgingsdocumenten zijn daarvoor gewenst en geschikt? In welke strategische documenten en afspraken moet klimaatadaptief bouwen sowieso een plek krijgen? En in welke inhoudelijke en operationele plannen en verordeningen moet het dan vervolgens verder landen?
Wat betreft het inventariseren van instrumenten voor klimaatadaptieve nieuwbouw, is er al veel werk elders gedaan. Denk aan het traject Ritsen: gids met klimaatadaptieve instrumenten voor bouwen en ontwikkelen, de Handreiking decentrale regelgeving, en de Roadmap klimaatrobuuste gebiedsontwikkeling. Dit gedane werk presenteren we hier op een gebruiksvriendelijke en toegankelijke manier, zodat ook Gelderse gemeenten deze instrumenten eenvoudig kunnen vinden en toepassen.

Dit doen we in twee onderdelen:
1. Een Top 10 van meest toegepaste en nuttige borgingsinstrumenten;
2. Een tabel met aanvullende borgingsinstrumenten inclusief locatie waar deze verder zijn toegelicht.

Naar de Top 10

Naar de tabel

Ik breng je altijd terug naar deze pagina!

&flux

TAUW

provincie Gelderland

De Top 10 borgingsinstrumenten

In deze top 10 worden de meest belangrijke borgingsinstrumenten uitgelicht. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt op basis van de volgende criteria:

1. Doelgroep: gemeente, waterschap of provincie
2. Niveau van het instrument: strategisch (e.g. visies) of operationeel (e.g. plannen en verordeningen)
3. Rol van de overheid:
   a. Realiserend: zelf maatregelen nemen
   b. Regulerend: maatregelen afdwingen
   c. Samenwerkend: samen maatregelen nemen
   d. Ondersteunend: maatregelen stimuleren en faciliteren
4. Locatie: nieuwbouw en/of bestaande bouw

Bestemmingsplan

In bestemmingsplannen kunnen eisen worden gesteld aan bijvoorbeeld het aanbrengen van waterberging. Het is niet mogelijk om aanvullende maatregeleisen op te nemen náást die in het Bouwbesluit, zoals dat water op het dak moet worden geborgen. Het is wel mogelijk om te bepalen dat waterberging met een bepaalde capaciteit moet worden gerealiseerd.

Bron: Handreiking decentrale regelgeving

Gemeente | operationeel | regulerende overheid | nieuwbouw

Prestatieafspraken Woningcorporaties

Omdat woningcorporaties tot wel 30% van alle woningen in Nederland in bezit hebben, is het belangrijk dat gemeenten en corporaties goede afspraken maken over het klimaatbestendig maken van de gebouwde omgeving. Prestatieafspraken zijn hierin een onmisbaar instrument.

Bron: Prestatieafspraken en klimaatadaptatie in Zuid-Holland

Gemeente | operationeel | samenwerkende overheid | nieuwbouw / bestaande bouw

Watertoets

De watertoets is een instrument voor waterschappen om gemeenten en initiatiefnemers te adviseren bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen. Deze toets ondersteunt ook het gebruik van de mogelijkheden van het bestemmingsplan en kan dienen als een vooroverleg voor latere watervergunningen.

Bron: Handreiking decentrale regelgeving

Waterschap | operationeel | regulerende overheid | nieuwbouw

Aanbestedingen en contracten

Gemeenten, provincies en rijk hebben veel grond in eigendom. Aanbestedingen voor de uitgifte van grond of bouwactiviteiten bieden mogelijkheden om te sturen op de realisatie van een klimaatbestendige omgeving via gunningscriteria en eisen.

Bron: Leidraad klimaatbestendig in aanbesteding en contract

Gemeente / provincie | operationeel | samenwerkende overheid | nieuwbouw / bestaande bouw

Omgevingsplan

Het omgevingsplan bevat voor het gehele gemeentelijke grondgebied de regels die nodig zijn voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Het omgevingsplan staat niet op zichzelf; regelgeving hierin moet voortkomen uit gemeentelijk beleid in de Omgevingsvisie.

Bron: Handreiking decentrale regelgeving

Gemeente | operationeel | regulerende / samenwerkende overheid | nieuwbouw / bestaande bouw

Bouwbesluit

Het Bouwbesluit bevat technische eisen aan bouwwerken over de aspecten veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid en energiezuinigheid. Deze regels zijn – met uitzondering van de energiezuinigheid – uitputtend bedoeld. Deze eisen zouden klimaatadaptatie zo veel mogelijk moeten faciliteren; zo is er een grenswaarde opgenomen voor temperatuuroverschrijding in nieuwbouwwoningen tijdens de zomer, de zogenaamde TOjuli.

Bron: Handreiking decentrale regelgeving

Gemeente | operationeel | regulerende overheid | nieuwbouw

Hemelwaterverordening

Via een hemelwaterverordening kan een gemeente juridisch afdwingen dat er waterberging wordt gerealiseerd. Wanneer de Omgevingswet in werking treedt, gaat de Hemelwaterverordening deel uitmaken van het omgevingsplan.

Bron: Handreiking decentrale regelgeving

Gemeente | operationeel | regulerende overheid | nieuwbouw / bestaande bouw

Waterneutrale bouwenvelop

Een ‘waterneutrale bouwenvelop’ bevat bovenwettelijke minimale eisen voor de gewenste waterberging en -vertraging op de kavel. Bij waterneutraliteit gaat het erom dat er hemelwater op het eigen perceel wordt verwerkt en niet wordt afgewenteld op een naastgelegen perceel.

Bron: Handreiking decentrale regelgeving

Gemeente | operationeel | regulerende overheid | nieuwbouw

Programma van Eisen

In verschillende regio’s, namelijk Utrecht, Zuid-Holland en de MRA, zijn via een publiek-private samenwerking een serie aan doelen en eisen voor klimaatbestendige nieuwbouw opgesteld.

Bron: Ritsen: gids met klimaatadaptieve instrumenten voor bouwen en ontwikkelen

Gemeente | operationeel | samenwerkende overheid | nieuwbouw

Handboek inrichting openbare ruimte

Het HIOR bevat algemene inrichtingseisen voor de openbare ruimte van een gemeente. De eisen hebben betrekking op zowel het proces als op bijvoorbeeld het ontwerp, materiaalkeuze, beheer aspecten en het eindresulaat. Dit instrument verandert mee met wijzigingen in beleid of ervaring met materialen.

Bron: Voorbeeld gemeente Neder-Betuwe

Gemeente | operationeel | realiserende overheid | nieuwbouw / bestaande bouw

In deze tabel worden de resterende borgingsinstrumenten gesorteerd. Door het klikken op de knopen naast de borgingsinstrumenten wordt meer informatie zichtbaar inclusief een link naar een plek met verdere uitleg of een voorbeeld. In deze tabel wordt in eerste instatie gesorteerd op basis van de volgende criteria:

1. Doelgroep: gemeente, waterschap of provincie
2. Rol van de overheid:
   a. Realiserend: zelf maatregelen nemen
   b. Regulerend: maatregelen afdwingen
   c. Samenwerkend: samen maatregelen nemen
   d. Ondersteunend: maatregelen stimuleren en faciliteren

Daarnaast wordt, zoals bij de Top 10 onderscheid gemaakt op basis van:

1. Niveau van het instrument: strategisch (e.g. visies) of operationeel (e.g. plannen en verordeningen)
2. Locatie: nieuwbouw en/of bestaande bouw

De tabel van borgingsinstrumenten

	Realiserend *Zelf maatregelen nemen*	**Regulerend** *Maatregelen afdwingen*	**Samenwerkend** *Samen maatregelen nemen*	**Ondersteunend** *Maatregelen stimuleren en faciliteren*
Gemeenten	● Gemeentelijk rioleringsplan ● Nota van uitgangspunten ● Ontwikkelperspectief ● Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Kijk wat er gebeurt als je op mij klikt!	● Omgevingswet ● Puntensysteem Den Haag ● Exploitatieplan ● Maatwerkvoorschrift ● Verordening Waterbergingsfonds ● BVP Aanbesteding ● Cafetariamodel ● Afkoppelkorting ● Koopcontract met max. verharding of min. beschaduwing ● NEN-normen	● Anterieure overeenkomst ● Woonvisie ● Bestuursovereenkomst ● Publiek-private overeenkomst	● Klimaattoets
Waterschappen	● Handreiking planadvies omgevingsbeleid	● Watervisie ● Keur/ Waterschapsverordening ● Waterbeheerprogramma		
Provincie		● Omgevingsvisie ● Omgevingsverordening		

Colofon

In dit document vindt u een overzicht van borgingsdocumenten om klimaatadaptatie te laten landen in de praktijk. Het document is ontwikkeld in opdracht van de provincie Gelderland.

Auteurs:
&Flux BV
Thea Kampert
Sander van der Wal
Jil Hötte

Tauw BV
Leon Valkenburg
Sven van den Bos

Datum:
April 2022